

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21:60, polletna K 10:80, četrtletna K 5:40, mesečna K 1:80; za Nemčijo celoletna K 26:40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36:—.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petletna 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Prijateljeva upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštne proste.

Posamezne številke po 8 vin.

Stev. 403.

V Ljubljani, v torek dne 8. oktobra 1912.

Leto II.

Sodrugom v preudarek!

Včerajšnja »Zarja« je bila zopet zaplenjena. Ponovne konfiskacije so razločno znamenje predmarčnih razmer, ki boljbolj zagrinjajo to državo, ponovne konfiskacije »Zarje« pa izdajajo tudi namero mogotcev v tej državi, ki hočejo z nasiljem in s persekucijami uničiti vaš list. Ta namera je tem jasnejša, če si ogledate konfiskacije: Paragrafi, s katerimi državni pravdnik olepšava svoje ekscese zoper vaš list so prazna himba — iz vsake zaplembe zija očitna samovoljnost in zatiranje delavskega časopisa je vseh teh konfiskacij edini izvir.

Če je tiskovna svoboda vobče pod žalostno Hohenburgerjevo justično upravo postala cenzurna, lahko takoj uganete, sodrugi, zakaj je »Zarja« v največji meri deležna sovražstva oblastnikov. »Zarja« brezobzirno in dosledno odkriva krivice, ki se gode delavskemu ljudstvu v tej državi, in šiba povzročevalce teh krivic. Nepostavne konfiskacije so le izbruh sovražstva, ki smo si ga med državnimi mogotci nakopali le maščevanje so za naše moške in odkrite besede.

Zakaj smo bili včeraj konfiscirani? Ker smo se odločno zoperstavili otrovni in zločinski vojni hujskariji, ki jo uganjajo avstrijski klerikalci — na Slovenskem predvsem »Slove-nec«, ker smo izrazili mnenje, da slovenske matere niso rodile svojih sinov za balkansko pokopališče, ker smo povedali gospodarjem države, da slovensko in avstrijsko ljudstvo sploh ni ničesar izgubilo na Balkanu. Klerikalni vojni hujskači, ki podo državo v krvave pustolovščine, se radi sklicujejo na visoke zveze in se pogosto bahajo z visokorodnimi zaščitniki in zato, samo zato nas je državni pravdnik obdolžil, da smo braneč ljudske pravice in ljudske koristi razžalili člane habsburške družine...

Do vas, sodrugi in somišljeniki, se obračamo, zakaj preganjanje našega glasila velja vam, zadeva vas, in v vaših rokah je tudi odjeda, da napravite tem persekucijam konec in da jih brezuspešite. Mogotci hočejo z nasiljem oškodovati ali pa celo uničiti vaš list, odgovorite jim pošteno in moško! Odgovorite jim s tem, da se z živo vemo, z neomahljivo vztrajnostjo in s podvojeno silo lotite dela za svoj list. Preganjanja vam dokazujejo, da vodimo boj za vaše pravice pogumno in neustrašeno, da se niočkar na svetu ne bojimo in da vsa-kemu privoščimo brezobzirno resnico! Na de-lo, sodrugi, za svoje glasilce: glejte, da mu pridobite nove čete čitateljev in odjemalcev, spominjajte se njegovega milijonskega sklada! Smejali se homo potem predrzni samovolji, ki se nam obeša za pete, in mogotcem v tej državi pokažemo, da jim je delavstvo kos!

Odgovor na konfiskacijo!

»Zarja« so darovali v odgovor na včerajšnje konfiskacije: Uredništvo »Zarje«: 10 K. — Dr. Jos. Tomišč: 10 K. — Malkontent: 5 K. — Neimenovan: 2 K. — Skupaj: 27 K. Drugi slede!

Ali sem »Zarji« že pridobil novega naročnika?

A. K. GREEN:

Sosedov dom.

(Dalec.)

Služkinjo je poklicala, češ naj pazi na trgovino, potem me je vedla skozi omenjene steklene duri v prostor, ki je bil še mnogo bolj natlačen z raznimi rečmi kot trgovina. Pri vsakem koraku je človek zadel ob kak predmet. Mize in stoli so stali ob stenah po vsem prostoru naokoli. Nasproti duri je bilo okno; na polici pa je stalo mnogo cvetočih rastlin. Na desni se je nahajalo ognjišče, na njegovem okraju je bilo nakopičenih nebroj malih predmetov. Poznalo se je, da so več mesecev krasi-li trgovino, preden so bili obsojeni v to sobo. Čudila sem se le, da so bile vse te reči tako malo zaprašene.

Ženska je izginila za skladovnico škatele, a je kmalu zopet prišla na izpregled. Na sivi glavi je imela klobuk, okrašen s cveticami, in izgledala je tako smešno, tako samozadovoljno, da nisem mogla zadržati smeha. Odkar je imela klobuk na glavi, je bilo njeno vedenje napram meni popolnoma izpremenjeno in težko zadovoljnosti spraviti pogovor zopet v pravi tir. Slednjič je le opazila mojo nestrpnost in se spomnila prevzete dolžnosti rekoč, da povabi Boppertovo na čašico čaja in pecivo. Tedaj se gotovo ne bo upirala. Misel se mi je zdela dobra, in priklimala sem ji; ženska pa je nagnila glavo nekoliko na stran in mi zvijačno zašepetala: — Ali boste tudi čaj plačali, milostna gospa?

Jezno sem ji zaklicala: »Ne!« nakar ni bila pripravljen. Takoj je bila zopet ponižna, rekla, da ni vredno besed, ker ima čaj doma, pecivo pa v trgovini. Odgovorila ji nisem, temveč nepremično in tako strogo sem jo gledala, da je

Budimpeštanska revolucija pred sodiščem.

POLICIJA NA PRANGERJU.

Po tridnevni dobi je bila v Budimpešti dne 3. t. m. pri kraju sklepna obravnava proti prvi skupini demonstrantov — ali dozdevnih demonstrantov, zakaj med obtoženci so bili tudi štirinajstletni fantje — ki so jih obdolžili ščuvanja in nasilnosti ob dogodkih 23. maja t. l. V teku sodne obravnave se je brezmejno lopovski vedenje budimpeštanske policije, njeno uradovanje z lažmi, izsiljevanjem in ponarejanjem dokumentov tako razločno razkrilo, da se je celo državni pravdnik odrekel običajni pozi in ni govoril o ogroženem pravnem redu, temveč je znal dostojno uvaževati, da so ljudske množice šle na ulico za reformo, ki so jim jo obetali že leta in leta. Tudi so demonstrante mileje kaznovali kakor navadno ob takih prilikah, razen enega.

Policija je napravila proti več sto delavcem ovadbo zaradi hujskanja in nasilnosti, državno pravdnštvo pa je nastopilo s kazenskim postopanjem le proti 114 demonstrantom. Prva skupina, proti kateri je zdaj kazensko postopanje pri krazu, šteje 114 demonstrantov, izmed katerih jih je bilo deset še v preiskovalnem zaporu. Devet obtožencev ni prišlo pred sodišče, tako da so sodili samo 34 oseb. Sodba se je glasila: trinajst obtožencev je bilo oproščenih, sedem so jih izpustili, ker so jim vračunali preiskovalni zapor, za ostale znaša kazen do sedem mesecev. Nekemu Josipu Jesiczu, že trikrat kaznovanemu zaradi tatvine — enemu tistih capinskih proletarcev, ki se vmešavajo pri delavskih manifestacijah med množico — so dokazali tatvino in ga obsodili na tri leta kaznilnice.

Zagovornikom se je posrečilo v vseh slučajih dokazati, da so napravili detektivji in policijski stražniki lažnjive ovadbe in naznanila in da so s pretinami in mučenji izsilili ovadbe, da so policijski uradniki popačili zapisnike in so aretirance čisto navadno prisilili, da so popačene zapisnike podpisali. Policija je pripeljala pred sodišče osemletno do dvanajstletne priče, ki naj bi jo izrezale. Odigrali so se tudi zabavni prizori, na primer tedaj, ko so trije policijski stražniki pod službeno prisego izjavili, da so tri različne osebe vrgle eden in isti kamen ob istem času. Ko je sodni dvor dal prebrati akte in zdravniška mnenja, je moral priznati, da so policijski obtožence telesno poškodovali. Tako temeljito kakor pri tej razpravi še nikdar niso postavili bečarske policije na pranger. Upanje je, da se tudi ostalim obtožencem 23. maja ne bo hušje godilo.

Stanje zadrugištva na Angleškem.

I.

Ne glede na veliki napredek, ki ga ima zabeležiti zadrugištvo v zadnjih desetletjih na kontinentu, koraka vendar britska zadruga organizacija še zmerom na čelu vsemu zadrugištemu gibanju. Britsko zadrugo gibanje je vsled svoje starosti zadrugištvo v drugih de-

želah daleč prehitelo in ga le-te dosedaj niso mogle dohiti, dasi je bil v kontinentalnih deželah njegov razvoj raznovrstnejši in tudi bolj mnogostranski. Premoč britskega zadrugištva izhaja iz dejstva, da je ondi ena edina oblika zadrugištva, konsumno društvo, mnogo bolj razvito nego na kontinentu. Stavbinsko zadrugištvo je na Angleškem še takorekoč v povojih, dasi ima zabeleževati že prav mnogo obetajoče začetne uspehe. Obrtne kreditne zadruge so zelo redke, poljedelsko zadrugištvo pa je še malenkostno in neznačajno, ako se primerja s poljedelskim zadrugištvom Nemčije, Avstrije, Francije in ostalih dežel na kontinentu.

Po leta 1910. izišlem poročilu glavnega registra britskih pomožnih društev se je dalo do konca 1908. v zmislu predpisov zadrugišnega zakona registrirati 2953 društev z 2.679.805 člani in sicer registrirani kot zadruge. Med temi društvii pa je mnogo takih, ki niso zadruge v pravem pomenu besede, na primer cela vrsta klubov. Zalibog iz omenjenega poročila ni razvidna razdelba britskega zadrugištva; le toliko se lahko iz statistike posname, da se večina zadrug bavi z obrtjo in s trgovino.

Natančnejše podatke o stanju zadrugišnega gibanja v Združenem kraljestvu pa nam podaja letno poročilo britske zadrugišne zveze, ki se redno vsako leto predloži ob hinkošti zborujočemu zadrugištemu kongresu. V tem letnem poročilu objavljani rezultati lastnih statističnih poizvedb nam dajejo o stanju zadrugištva v Veliki Britaniji in na Irskem jasnejši in zanesljivejši pregled nego uradna statistika. Vsekakor se zadruga zveza v glavnem omejuje na to, da konstatira napredek v razvoju konsumnih društev, produktivnih zadrug in vele-nakupnih družb. V sledečem podajemo številke poročila, ki je bilo predloženo lanskemu zadrugištemu kongresu v Bradfordu:

	1909.	1910.	Diferenca
a) Konsumna društva	1430	1427	3
Število članov	2,469.039	2,542.532	73.493
Milijonov mark			
Vsota deležev	616	632	16
Promet	1407	1437	30
Prebitok	216.2	218	1.8
b) Produktivne zadruge	119	117	2
Število članov	31.807	32.660	854
Milijonov mark			
Vsota deležev	17.2	17.7	0.5
Promet	62.8	63.6	0.8
Prebitok	3.7	3.8	0.1
c) Vele-nakupne družbe	2	2	—
Milijonov mark			
Vsota deležev	41	43	2
Promet	662	686	24
Izposojeni kapital	105	109	3
Obrsti kapitala	2.0	2.1	0.1
Prebitok	18.4	16.8	1.6

Kakor izhaja iz statističnih podatkov o britskih konsumnih društviih, po številu niso napredovala, temveč so celo še nekoliko nazadovale. Ta pojav se da že nekaj let sem opaziti: Tako je bilo 1903. že 1481 konsumnih društev, med tem ko jih je leta 1910. že 53 manj. Toda bilo bi napačno, če bi se iz tega sklepalo na nazadovanje konsumnih društev. Obstoječa konsumna društva na članih, kapitalu, prometu in prebitku redno napredujejo. Spričo tega daje poje-manje števila konsumnih društev sklepati na to, da se konsumna društva bolj in bolj kon-

centrirajo. V resnici trpi konsumno zadrugištvo na Angleškem in na Škotskem že dolgo na tem, da je v posameznih krajih preveč zadrug. V mnogih krajih si delajo konsumna društva medsebojno konkurenco, vdirajo v tuje občine ter se skušajo na stroške tu obstoječih društev povečati. To vsekakor prav nezadrugišsko stanje, ki mu pravijo po angleško »overlapping«, daje že leta sem povod živahnim razpravam na zadrugišnih kongresih, na distriktnih zborih in v časopisu, ne da bi se bilo do sedaj posrečilo, da bi se to stanje znatno zboljšalo. Na kongresu v Bradfordu se je, prvokrat v zgodovini zadrugišne zveze, celo pogojno izključila neka zadruga v okolici Manchestera, ker je bila vdrla v področje konsumnega društva za Manchester in Salford ter je bila vključ opominom zveznih oblasti ostala renitentna. Na konferenci škotske zadrugišne sekcije v Perthu se je celo naglašalo, da zlo »overlappinga« vključ vsem tozadevnim resolucijam še neprestano napreduje. Združitve konsumnih društev v enem in istem kraju se le redkokdaj posreči, ker se nastavljeni funkcionarji kaj krčevito drže svojih mest. Za zdrav napredek britskega zadrugištva bi tedaj ne bilo nikakšno slabo znamenje, če bi se število zadrug zmanjšalo. Da bi se konsumna društva teritorialno še znatno razširila, na to, razen morda na Irskem, ni več misliti. Angleška in Škotska sta s konsumnimi društvi nasičeni in jih imajo prej preveč nego premalo. Razvoj leži tu edino še v smeri izpopolnitve obstoječih konsumno-zadrugišnih obratov. Toda četudi so se dali tudi v tem oziru še vsako leto konstatirati prav razveseljivi napredki, pa se vendar ne da tajiti, da intenziteta in tempo notranjega razvoja ravnotako polagoma pojemata. V tem oziru Veliko Britanijo Nemčija že sedaj prekaša. Ako primerjamo napredke, ki jih imajo v centralni zvezi nemških konsumnih društev organizirane zadruge zabeležiti leta 1910. z onimi britskih zadrug, dobimo sledeče številke:

Velika Britanija: Prirastek števila članov 73.493; prirastek deležev 16 milijonov mark; prirastek prometa 30 milijonov mark; Nemčija: prirastek števila članov 123.788; prirastek deležev 4 milijonov mark; prirastek prometa 33,6 milijonov mark.

Iz teh števil je razvidno, da v Nemčiji število članov in pa promet konsumnih društev že sedaj hitreje naraščata, nego pa v Veliki Britaniji. Samo v naraščanju kapitala britska društva nemška še znatno prekašajo. To je razlagati s tem, da v Veliki Britaniji mnogo članov pusti ne samo obresti, ki jih dobivajo od deleža, temveč tudi dividende v zadrugi, ki se potem pripisujejo njihovem deležu.

V tem oziru imajo britska konsumna društva tudi več privlačne sile, nego pa nemška, ker deleže višje — po 5 % in še več — obrestujejo. Konsumno-zadrugištemu gibanju na Nemškem prihaja vsekakor pred britskim ta okoliščina v prilog, da ima še veliko zadrugo neobdelano polje in lahko računamo s skoraj še enkrat tolikim številom prebivalstva. V doglednem času bo torej Nemčija v konsumno-zadrugištem gibanju Veliko Britanijo gotovo dohitela, če je ne bo celo prekosila. Kakor se je to zgodilo na polju strokovnega gibanja.

Da britsko konsumno-zadrugištemo gibanje zmerom počasneje napreduje, je v veliki meri

— Seveda, imate prav — je dejala. — Ampak če bi znali, kako me mučijo! Ves dan se govori le o umoru. In sedaj sem prišla sem, da bi imela enkrat mir, pa se zopet začne! Gotovo ste prišli le zato sem.

— In kaj zato, če govorim o umoru? Saj vendar veste, da sem vam naklonjena, sicer bi vam ne bila storila usluge. Sedaj, ko se je našlo truplo.

— Seveda! Seveda! Gotovo sem vam hvaležna. Sicer pa še vedno ne razumem. Ali ste storili zato, da nisem bila pokarana, ali se je vam in gospodu sanjalo? Zakaj slišala sem, kaj je izpovedal kornerju in to me je popolnoma zmedlo.

Kaj neki je mislila uboga ženska? Kaj se je sanjalo meni in gospodu? Nisem ji pokazala svoje nevednosti; zmalajala sem z glavo in previdno rekla: — Zpomnila vsemu je, zakaj sva z gospodom tako govorila, če sva s tem le vam pomagala. In pomagala sva vam vendar? Policijska si ni mogla razložiti, v kakšni zvezi ste s smrtjo one dame.

— Ne, hvala bogu, tega ne ve! Če reče tako čislana dama kakor Vi, da je mlada gospa prišla o polnoči v hišo, tedaj ji veruje vsak. Mene ni nihče vprašal po drugem.

— Seveda ne — sem rekla popolnoma osupla vsled uspeha. — Poštena oseba ste in naj Vas dalje ne nadleguje.

— Tako upam. Toda kako veste, da je dama prišla v hišo, preden sem odšla? Gotovo ste jo videli?

Ničesar ne sovražim bolj od laži; ampak to pot sem zbrala vsa svoja krščanska načela, da sem se je izognila. Odgovorila sem:

— Ne, nisem je videla, toda za dogodke pri sosedovih mi ni treba lastnih oči.

— Kako ste razumni! Rada bi imela Vašo pamet. Moj mož, ta je tudi prav pameten. Oh, rečem vam, moj mož... Oh! ljubi Bog! Moj Bog, kaj pa se je zgodilo?

— Nič, škatljico za čaj sem prevrnila s komolcem.

— Kako me vsaka malenkost ostraši! Lastne sence se bojim, odkar sem videla ono malo ubožico.

— Temu se ne čudim!

— Saj je prevrnila omaro nase, kaj ne? Nihče je ni umoril! Čisto drugače je bila oblečena, ko sem jo spustila v hišo. Da, saj pravim, vse je tako zamotano! Kdor razreši to stvar, je nenavadno bistroumen! Toda krivičnega v resnici nisem ničesar storila. Tako lepo me je prosila, naj jo spustim v hišo, da ji nisem mogla odbiti prošnje; odsloviti je nisem mogla, rekla mi je, da je Van Burnamova.

To je bilo v resnici res vedno bolj zamotano! Prikrila sem svoje začudenje in odgovorila:

— Če Vas je tako nujno prosila, ji seveda niste mogli odreči. Kdaj je pravzaprav prišla: jutraj, ali je bilo že pozneje, popoldne?

— Ali ne veste tega? Po Vaših besedah, sme soditi, da vse veste.

Ali sem se bila izdala, ali mi ni hotela odgovoriti? Pogledala sem jo resno in strogo in izjavila precej ponosno:

— Nihče ne ve o stvari več nego jaz. Samo ure se ne spominjam natančno, kdaj je dama prišla v hišo. Toda ni mi treba praviti, če nečete.

— O, vse vam rada povem — je dejala ponižno. Bilo je popoldne, ko sem snažila tiste prostore v pritličju, ki leže proti cesti.

— Ali je prišla na stranske duri?

— Da!

— In je želela, da jo pustite v hišo?

— Da!

— Mlada gospa Van Burnamova?

— Da!

— Ali je imela črno-bele karirano svileno obleko in klobuk s cveticami?

(Dalec.)

vzrok tudi konkurenca, ki nastaja konsumnim društvom v mnogih angleških in škotskih mestih v takozvanih »multiples shops«. Tako označujejo podružnice onih trgovskih družb, ki skušajo trgovino na drobno potruditi. Te družbe ustanavljajo v raznih pokrajinah celo vrsto prodajalnic, ki jih kolikor mogoče enostavno in racionalno upravljajo. Z nakupovanjem blaga v velikem in z reduciranjem stroškov za prevažanje blaga so mnogokrat v položaju, da prodajajo lahko proti nižjim cenam nego konsumna društva ter na ta način njihove člane zvajajo v svoje prodajalne. Če v različnih mestih je promet konsumnih društev padel ravno vsled konkurence teh »multiples shops« in združnikov se je zaradi tega deloma lotila prav resna skrb, ki se je tudi prav drastično izražala na že omenjeni konferenci škotskih konsumnih društev v Perthu. Res kaže vse, da postajajo ti »multiples shops« prav resen nasprotnik konsumnih društev, ki jih bo morda primoral, da bodo tudi ona znižala svoje cene in opustila do sedaj prakticirani sistem visokih dividend — 15- do 25odstotne dividende niso pri britskih konsumnih društvih nič redkega — kar z združenega stališča ne bi pomenilo prav nikakršne škode. Prebitki britskih konsumnih društev do sedaj niso bili samo absolutno, temveč tudi relativno najvišji. Leta 1910 se je pri 1437 milijonih mark prometa doseglo 218 milijonov mark kot »dobiček«, torej približno 15 odstotkov, dočim na Nemskem, v Švici in v drugih deželah kot dobiček po navadi povprečno ne preostaja več nego 8 do 9 odstotkov.

Socialno zavarovanje.

I.

Pododsek odseka za socialno zavarovanje je v dvadnevni debati, 24. in 25. septembra, razpravljali o silno važnem vprašanju: o okrajnih uradih, o ustanovitvi katerih govori § 23. vladne predloge za socialno zavarovanje. Socialnodemokratski zastopniki so odločno proti ustanovitvi okrajnih uradov in zahtevajo, da se posli, namenjeni okrajnim uradom, odkazuje že obstoječim bolniškim blagajnam. Sodruga Widholz in Smitka sta vložila tudi tozadevna predloga, ki sta bila pa odklonjena. Podrobno poročilo o razpravah podajamo v naslednjem.

Sodruga Widholz je utemeljeval oba predloga glede odprave okrajnih uradov in se zavzel za to, da se zgradi vse socialno zavarovanje na bolniških blagajnah. V ta namen bi bilo treba, da se razpuste manjše bolniške blagajne, ustanove pa naprave, ki bodo dajale poročstvo za dobro izvedbo socialnega zavarovanja. Največji zapreki socialnega zavarovanja sta: skupnost zavarovanih industrijskih in poljedelskih delavcev in pa okrajni uradi. To dvojje bo silno obtežilo zavarovanje in bo povzročilo tudi ogromne stroške, upravno poslovanje bo ovirano. Odprava okrajnih uradov bi ne bila le dobrotja za splošno socialno zavarovanje, temveč tudi za vse delavstvo. Ako bi se zgradilo zavarovanje na bolniške blagajne, bi prešlo vse uradovanje v roke že izvrstno izvežbanih uradnikov, ki bi bili velikim nalogam prej kos, kakor pa uradniki, ki bodo vstopili na novo in ki prav nič ne bodo poznali svojega uradovanja. Več milijonov kron bi prihranila država s tem in široke plasti ljudstva bi gotovo z večjim interesom gledale na socialno zavarovanje, kakor pa sedaj gledajo. Ako pododsek odkloni njegov in sodruga Smitka prvi predlog, ki zahteva, da se vse socialno zavarovanje zgradi na bolniških blagajnah, tedaj naj sprejme vsaj drugi predlog, ki odkazuje okrajnim uradom le posle nezgodnega, starostnega in invalidnega zavarovanja.

Poslanec dr. Krek meni, da so okrajni uradi nujna(?) potreba. Pravi, da bodo predstojniki okrajnih uradov zanesli med ljudstvo pravo umevanje za socialno zavarovanje. Stavi tudi dva predloga: v drugem predlogu zahteva, da naj imajo za dobo treh let od ustanovitve okrajnih uradov oni uradniki prednost, ki so ob času

ustanovitve v službi obveznega delavskega zavarovanja.

Sodruga Smitka dokazuje, da je najenostavnejše, če se zgradi socialno zavarovanje na bolniških blagajnah. Odločno odklanja okrajne urade, ki bodo vse posle le zavlačevali.

Sekcijski načelnik Wolf izjavlja v imenu vlade, da sta socialno demokratična predloga nesprejemljiva. Pravi, da bodo okrajni uradi zamenjali vse uradovanje. O bolniških blagajnah izreče, da že danes ne izpolnjujejo nalog svojega delokroga tako, kakor bi ga morale, kakšna zmešnjava bi nastala pri bolniških blagajnah šele tedaj, če bi prevzele posle socialnega zavarovanja. Zatrjuje, da vlada ne zahteva ustanovitve okrajnih uradov iz nikakršnih strankarsko političnih nagibov. Tudi za to se ne more ogreti, da bi politične oblasti prevzele posle okrajnih uradov. Za okrajne urade bo treba izvršno preskušeno uradništva. S tem, da bo imenovanje vodilnih uradnikov okrajnih uradov odkazano zavarovalnicam zoper nezgode, bodo predstojniki okrajnih uradov imeli priliko upoštevati vse one ugovore, ki smo jih slišali zoper nastavljanje certifikatistov pri okrajnih uradih. Vlada bi k večjemu lahko sprejela predlog dr. Buzeka, ali tudi le pri blagajnah v gosto naseljenem ozemlju. (Dr. Buzekov predlog se glasi: Politična deželna oblast lahko odredi na predlog kake bolniške blagajne, da je predpisane prijave in naznanila izročati za člane te blagajne potem okrajnim bolniškim blagajnam. Ravno tako lahko odredi deželna politična oblast, da se oprosti okrajne urade od poslov predpisovanja prispevkov za bolniško zavarovanje za člane one blagajne).

Pri glasovanju je bil sprejet § 23 vladne predloge, ki določa ustanovitve okrajnih uradov. K § 24. vladne predloge je sprejel pododsek dostavek sodrugov Widholza in Smitke. Ta paragraf govori o administrativnih poslih bolniških blagajni, ki naj jih prevzame okrajni urad. Dostavek se glasi: Taka sporazumjenja je sklepati za šestletno dobo. Odpovedati se morajo najmanj eno leto, preden poteče pogodba.

§ 26. sprejme pododsek brez debate. K § 25. in 27. predloga Smitka za vodstvo okrajnih uradov enako število zastopnikov delavstva in podjetnikov. § 27., ki zahteva proporcionalno volilno pravico, naj se črta. Zaradi proporcionalne volilne pravice izvaja sodruga Smitka: Nismo iz političnega stališča prot proporcionalnemu sistemu. Imeli bi le dobiček v političnem oziru od njega, ker bi dobili zastopstvo v takih blagajnah, ki so namdoslej nepristopne. Prišli bi v dotiko s poljedelskimi delavci, ki so nam danes še več ali manj tuji. Ali vse vprašanje presojamo iz vidika najboljšie uprave. Ker je pa pri nas na Avstrijskem žal tako, da so tudi pri zgolj gospodarskih vprašanjih odločilni politični oziri, zato moramo odklanjati proporcionalni volilni sistem. Delavstvo mora imeti odločilen vpliv na vodstvo okrajnih uradov.

Nato predloga v imenu vlade sekcijski načelnik Wolf, naj sklene pododsek sestavo vodstva okrajnih uradov tako, kakor ga je predlagal prvi vladni načrt. Vlada želi, da bi se volilo po proporcionalnem volilnem sistemu le pri onih okrajnih uradih, kjer žele to udeleženci sami in kjer se pokaže ta potreba iz razmer. Vlada je za odpravo § 27., a pri § 26. naj se pristavi primerna določba.

K § 25. sprejme pododsek Kratochvilov dostavek: pri prvi sestavi okrajnih uradov naj izvedejo izvolitev njegovih načelstev obstoječe bolniške blagajne. V § 27., ki obsega volilne določbe, se nadomesti beseda »mora« z besedo »lahko«. Volitve po proporcionalnem volilnem sistemu bodo torej odkazane določbam pravil poedinih okrajnih uradov. Vsa ostala podrobna določila o proporcionalni volilni pravici se črta iz § 27. K § 28. sprejme pododsek dostavek, da je treba uradnike izprašati tudi glede njihove jezikovne zmožnosti. Zadnji odstavek § 28. se sedaj glasi: »Uradniki, ki so v času ustanovitve okrajnih uradov nastavljeni pri obveznem delavskem zavarovanju, imajo za prihodnja tri leta prednost pred ostalimi uradniki.«

Zelo živahna debata se je razvila v dveh

predlogih k § 31. sodrugov Widholza in Smitke. Odstavek 1. naj se glasi, da morajo nositi stroške za uradne prostore vse občine, ki spadajo v področje okrajnega urada. Pododsek odkloni po daljši debati ta predlog. Drugi predlog, ki se tiče stroškov za posamezne blagajne, sprejme odsek. Dr. Krekov predlog, naj bodo uradni prostori okrajnih uradov z uradnimi prostori bolniških blagajni združeni, sprejme odsek § 31. sprejme odsek kakor ga predlaga vladna predloga, s Smitkovim dodatkom.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Požigalci.** Uprava gasilskega zaklada v klerikalnem deželnem odboru je škandal brez primere. Gasilski zaklad se nabira iz zakonitih prispevkov zavarovalnic in je le poverjen upravi deželnega odbora, ki ga je dolžan pravilno razdeljevati med gasilska društva. Klerikalci v deželnem odboru pa so zaupani denar kratkoma konfiscirali za svoje pristaše. Tajništvu klerikalne stranke so naročili, da poroča o strankarskem značaju agsilnih društev po deželi in na podlagi teh informacij je deželni odbor na sobotni seji izključil od podpor gasilske organizacije, ki niso v rokah klerikalcev, ne glede na to, kako delujejo v obrambo proti požaru. Za enkrat so od podpor izključena sledeča gasilska društva: Begnje, Bizovik, Bloke, Brezovica, Brdo, Cerklje, Cerknica, Dob, Dobravica, Dolenja vas pri Cerknici, Dolško, Dravljice, Gameljne, Gorenja vas, Gradac, Hotederšica, Idrija, Knežak, Koroška Bela, Kostanjevica, Kranj, Krka, Krško, Vel. Lašče, Leskovec, Leše, Dol. Logatec, Mengeš, Metlika, Moravče, Moste, Mošnje, Novo mesto, Orehovica, Pirniče, Planina, Postojna, Predvor, Radeče, Radovljica, Razdrto, Senožeče, Slavinja, Srednja vas, Stari trg pri Raketi, Studenec-Ig. Sp. in Zg. Šiška, Skočjan, Skofljica, Smarje, St. Jernej, St. Juri, Tacen, Trzin, Vače, Vozlje, Zagorje ob Pivki in Žužembek. — Ampak to je le prva serija. Zakaj črni kabinet s svojo proskripcijo »nevrednih« gasilskih društev še ni gotov: prihodnjič pridejo na vrsto še druga. Gasilska društva, ki so v klerikalnih rokah dobe 21.000 K podpore. — Poglavlje o gasilskih podporah kaže v jarki luči o podli strahovalci, ki so jo v deželnem odboru etabrirali klerikalci. Kako dolgo še bo ljudstvo na Kranjskem prenašalo sramotni terorizem občestne kliče? Kako dolgo bo trpela od boga in od pameti zapuščeno tolpo, ki tepta v deželnem dvorcu pravico in se krvavo norčuje iz humanitete? Kako patetično se deželni kristjani zgrajajo nad poženjem bašbožnikov v Macedoniji, kadar kličejo na vojno, in vendar je vsa razlika med turškimi kajmakami in katoličani v deželnem odboru ta: da prvi požigajo, slednji pa mirnodušno puščajo svojega bližnjaka blago plamen, če se predrzne misliti s svojo glavo!

— **Stavka v vevški papirnici.** V vevški papirnici je že dalj časa vrel med delavci. V soboto je nenadoma izbruhnila stavka, ki pa se je po ravnanjem posredovanju nekoliko ublažila. Včeraj ob 10. dopoldne je vnovič izbruhnila; stavkajočih je nad 800. O stavki bomo še poročali.

— **Redek delavski jubilej.** Dne 4. t. m. je slavil tiskar Fran Hribar svojo štiridesetletnico, odkar je vpislen v »Narodni tiskarni«, ter je že nad trideset let meteor dnevnika »Slovenski Narod«. Ob tej priliki so se prijubljeneja tovariša spominjali s častnimi darili njegovi ožji kolegi, pomožno in pisarniško osebje ter upravni odbor. Hribar je bil spočetka delaven tudi v ljubljanskem »Delavskem izobraževalnem društvu« in v tiskarski organizaciji. Enako kakor so mu izrekli ob tej priliki njegovi tovariši in tovarišice srčne čestitke za bodočnost, mu jih tudi izražajo vsi številni znanci in prijatelji, ki jih ima v Ljubljani in tudi po deželi.

— **Inkorporacija Sp. Šiške v Ljubljano.** V deželnem odboru so se začele obravnave zastran inkorporacije Sp. Šiške v ljubljansko mestno občino. Deželni odbor je sklenil pozvati ljubljanski in šišenski občinski odbor, da se izjavita o predlogu.

— **Danes v torek,** ob pol 9. zvečer dvorščišenska podružnica »Vzajemnost« plesne vaje pri Anžoku v Sp. Šiški. Vabila so se razposlajali: ker pa je možno, da smo koga pregledali, prosimo vse, da nam oprostite ter vseeno pridejo k otvoritvi, kjer bodo izvedeli vse podrobnosti. Vaje se bodo vršile vsak torek in petek zvečer od pol 9. do pol 11. zvečer ter je vstopina, kakor je iz vabila razvidno, zelo nizka. Prosimo vse, ki nameravajo poljati plesne vaje, da povabijo še svoje znance in prijatelje, oziroma nam povedo naslove, da jim pošljemo vabila. **Danes torej na svidenje!**

— **Odbor kovinarske organizacije** in pa one osebe, ki sodelujejo pri vinski trgatvi so vabljani, da se zanesljivo udeležijo seje, ki bo v sredo takoj po 6. zvečer v društvenih prostorih, Selenburgova ulica št. 6, II. nadst.

— **Za deželnega gledališkega cenzorja** je imenovan deželni komisar dr. Rutar.

— **Belokranjska železnica.** V nedeljo ob 4. zjutraj predrla so na belokranjski železnici rov 240 m dolgega predora skozi Kapiteljski hrib. Smer od obeh strani so natančno pogodili.

— **Nekaj statistike od belokranjske železnice.** Pri zgradbi železnice je od vpislenega delavstva okrog 52% Hrvatov, 30% Slovencev, 6% Italijanov, 5% Nemcev, ostali so Čehi, nekaj Bolgarov in drugih.

— **Mraz v Belikrajini.** V noči od petka na soboto je pritisnil občuten mraz. Po bližnjih hribih je zapadel sneg.

— **K uboju v Črnomlju.** V petek so bili zaslišani pri tukajšnjem sodišču udeleženci pretepa. Izmed aretovanih sta priznala, da sta ubila Žuniča kmečka fanta Rožman in Požek iz Gribelj. Ostali štirje so tudi ostali v zaporu.

— **V glavo se je ustrelil** minulo soboto na Vrhniki Janez Tišler, trgovec s praproto in z zelišči. Prepeljali so ga v ljubljansko bolnišnico.

— **Telica umorila otroka.** V Predosljah pri Kranju se je na paši malemu Pomijnkarjevemu devetletnemu dečku splašila telica. Dečka je telica vlekla za seboj, ker je deček imel vrv privezano okolo pasu. Mati je videla, kako je divjala telica z dečkom in kako je bila sinčkova glava ob kamenje. Preden so ljudje telico prišli, je bil deček že mrtev.

— **Z ostrim nožem si je prerezal vrat** v neki koči na Begunjščici 27 let stari posestnikov sin Rudolf Janc iz Begunj. Vzrok samoumora so baje domači prepri.

— **Čudni vremenski pojavi.** Gorenjske Radeče navadno zapuste lastovice okolo 20. septembra. Letos so naredile izjemo. Navzlic, da je že septembra trikrat snežilo v dolini in da je vse belo prav do vasi, so lastovice še vedno v vasi, kjer se zbirajo v jate.

— **Umrli so v Ljubljani:** Peter Zupan, delavec, 72 let, Radeškega cesta 11. — Simon Ločnikar, bivši delavec 75 let, Radeškega cesta 11.

— **S trebištom za kruhom.** V nedeljo se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 80 Hrvatov, nazaj je prišlo pa 50 Slovencev in Hrvatov. 10 Kočevarjev je šlo na Dunaj kot stanj peč. 15 Hrvatov je šlo v Novo mesto, 70 jih je prišlo pa iz Nemčije, 35 predmestnih delavcev je šlo v Gorico (Podgoro) in v Litijo.

— **Izgubljeni in najdeni.** Hlanec Alojzij Menoni je izgubil 60 kron vredno zeleno vozno odelo. Posestnikova žena Ana Snojeva je izgubila denarnico, v kateri je imela čez 18 K denarja. — Ga. Ana Wiziakova je izgubila zlato brožo. — Neka gospodična je izgubila denarnico, v kateri je imela čez 5 K denarja in več narodnih kolfov. — Neka druga gospodična na ročno torbico, v kateri je imela čez 40 K denarja. — Šolska učenka Jerica Stefičeva je našla v robu zavito srednjo vsoto denarja. — Gospa Iva Ocepikova je izgubila denarnico, v kateri je imela razne prireditete.

Štatersko.

— **Kapitalistična brezvestnost.** Iz Trbovelj nam pišejo: Kako brezvestno uganja naša rudniška uprava z delavci, je že splošno znano; pojasnjuje pa nam to žalostno resnico naslednji tragični dogodljaj: Kakor znano, ne uganja izlepa katera kapitalistična družba z delavci tako hudo izkoriščanje kakor to dela trboveljska premogokopna družba. Zato ni čudno, da delavci kar tropoma beže iz tega kraja, v Nemčijo, v Ameriko in drugam. Izkoriščanje trboveljske premogokopne družbe je že zelo razvpito, zato se delavci ogibljejo njenih rudnikov in zlasti še Trbovelj bolj kakor hudič križa. Stvar je pa taka, da premog sam od sebe noče in noče izpod zemlje, ampak je treba delavskih rok, da ga nakopilejo in spravijo na dan. Zato se mora tudi trboveljska premogokopna izkoriščevalnica ozreti po novih delavcih. V ta namen pošilja po širnem svetu takozvane birmovce, ki najemajo za njen rudnik novih delavcev. Ti birmovci obetajo rudarjem po svetu deveta nebesa, če pridejo v Trbovlje, samo da jih izvajajo v ta neblagoslovljeni kraj. Seveda se izvajalci delavci bridko kesajo, kadar dobe v Trbovljah prvo plačo, ker tedaj jasno spoznajo, da jih je družba s sleparskim pretvezami spravila iz boljšega kraja v slabši. Tako je tudi lansko jesen družba birmala po Nemčiji in res je spravila precej rudarjev v Trbovlje. Njeni agentje so obetali delavcem po pet kron zaslužka na dan in še več. Delavci niso poznali kapitalistične nepoštenosti trboveljske premogokopne družbe, pa so se dali izvajati. Ampak že po prvem izplačevanju so nekateri pobegnili, ko so videli, da je njih sedanjí služek slabši od prejšnjega. Med nesrečnimi izvajalci delavci je bil tudi Janez Kmet, doma iz Trbovelj. Prišel je v Trbovlje z svojo družino, ki obstoja iz žene in sedmerih otrok. Kmet si je mislil, če doma lahko zasluži toliko kolikor v tujini, pa raje ostanem v domačem kraju. Ampak grenko je bilo razočaranje, ko je dobil Janez Kmet prvo plačo. **Zakaj namesto obetanih petih kron je zaslužil samo okolo dve kroni. S takim zaslužkom seveda ni mogel preživljati družine osmih oseb in vrniti**

LEV N. TOLSTOJ:

Delo, smrt in bolezen.

Med Indijanci v južni Ameriki kroži naslednja legenda:

Bog je ljudi — pripovedujejo — izprva tako ustvaril, da jim ni bilo treba delati, da niso rabili ne hiše, ne obleke, ne živil, in vsi so živeli do stotega leta in niso poznali nobene bolezni.

Ko je Bog čez nekaj časa pogledal, kako žive ljudje, je videl, da skrb, namesto da bi se veselili življenja, vsak le za svojo lastno osebo, da se pričkajo in prepirajo med sabo in žive tako, da ne le niso imeli nobenega veselja do življenja, ampak so ga prekinjali.

Tedaj je Bog rekel: »To pride od tega, ker žive drug od drugega, vsak zase.« In da bo to drugače, je Bog tako ... dil, da ljudje niso več mogli živeti brez dela; da ne umro od miraza in lakote, so si morali stanovanja zidati, morali so prekopavati zemljo, saditi rastline, zbirati sadeže in zrna.

»Delo jih bo zedinilo«, je mislil Bog; »zakaj en sam ni more podirati dreves, ne more vlačiti brun in zidati hiš; tudi ne more en sam izgotoviti priprav, ne more sejati in žeti, preiti in tkati in šivati obke. Razumeti bodo morali, da nim bolj delajo drug drugemu v roko, tembolj izgotove in tem boljše, in to jih bo zedinilo.«

Minilo je nekaj časa in Bog je zopet pogledal, kako žive ljudje.

Ampak ljudje so živeli sedaj še hujše kakor poprej. Delali so skupno — drugače niso mogli — toda ne vsi skupaj, temveč ločeni v majhne skupine, pri čemer je imela vsaka skupina težnje, da ugrabi drugij delo, in vsi so ovirali drug drugega, izgubljali so čas in moči z med-

sebojnimi boji, in vsem se je godilo slabo pri tem.

Ko je Bog videl, da tudi to sredstvo ni nič pomagalo, je sklenil, da uredi tako, da ljudje ne bodo vedeli za svojo smrtno uro in bodo vsak hip utegnili umreti. In naznanil jim je tudi ta svoj sklep.

Bog je mislil: »Če vedo, da utegne vsak izmed njih umreti vsak hip, tedaj se že iz skrbi za življenje, ki lahko preneha vsak hip, ne bodo jezili drug na drugega in ne bodo drug drugemu grenili sebi določeno dobo življenja.«

Prišlo pa je drugače. Ko je Bog zopet pogledal dol, da bi videl, kako žive ljudje sedaj, je opazil, da se ni njih življenje prav nič poboljšalo.

Tisti med njimi, ki so bili močnejši, so se okoristili z okoliščino, da utegnejo ljudje umreti vsak hip, pa so podjarmili slabotnejše s tem, da so nekateri umorili, drugim pa so pretili s smrtjo. In zdaj se je prevrglo življenje tako, da nekateri, močni in njih pristaši, prav nič niso delali in so stregli lenobi, škodljivi duši in telesu. Slabotni pa so delali čez svoje moči in so se čutili zatirane, ker se niso mogli odpoditi. In vsi so se bali in so se sovražili med seboj, tako da je bilo življenje ljudi še nesrečnejše kakor poprej.

Ko je Bog to videl, je sklenil, da izboljša razmere, poskusiti zadnje sredstvo: udaril je ljudi z vsakovrstnimi boleznimi. Misli je, če bodo vsi ljudje v nevarnosti pred boleznimi, tedaj bodo spoznali, da morajo imeti zdravi z bolnimi sočutje in jim morajo pomagati, da tudi njim pomagajo zdravi, če obole.

In zopet je prepustil Bog ljudi nekaj časa samim sebi. Ko pa je vnovič pogledal nanje, se je izkazalo, da se je njih življenje, ker so jih mučile bolezni, še slujšalo.

Tiste bolezni, ki bi imele po mnenju Boga

ljudi združiti, so jih še bolj ločile. Tisti, ki so nasiloma prisilili druge k delu, so zdaj te primorali, da strežijo bolnikom, dočim se sami prav nič niso brigali za bolnike. Tisti pa, ki so bili nasiloma primorani, da delajo za druge in strežijo bolnikom, so bili tako utrjeni od dela, da niso imeli časa svojim lastnim bolnikom streči in so jih pustili brez pomoči. Da bi pogled na bolnike ne motil bogatim v njih razveseljevanju, so dali bogatini postaviti hiše, kjer so ležali v umirali bolniki brez brige sočutnih ljudi pod nadzorstvom v ta namen najetih oseb, ki so stregle bolnikom ne le brez sočutja, ampak z nevoljo. Razentega so smatrali ljudje večino bolezni za nalezljivo in ker so imeli strah pred okuženjem, niso občevali z bolniki, ampak so se celo izogibali tistih, ki so prišli v dotiko z bolniki.

Tedaj si je dejal Bog: »Če tudi s tem sredstvom nisem mogel privedi ljudi do spoznanja, v čem je njih sreča, tedaj naj pridejo sami in po svojem trpljenju do spoznanja.« In Bog je pustil ljudi čisto same.

In ko so ostali sami, so dolgo časa živeli, ne da bi spoznali, da bi mogli srečno živeti in da bi to tudi morali storiti. In le v najzadnjem času so začeli nekateri izmed njih razumevati, da delo ne sme biti nobeno strašno za ene in nobena galerska kazen za druge, ampak da mora predočevati skupno in veselja polno stvar, ki privede vse do edinosti. Pričeli so razumevati, da je spricho smrti, ki preti vsak hip vsakemu, edino pametna naloga vsakega človeka v tem, da v ljubezni in slogi veselo preživi sebi odmerjena leta, mesece, ure in minute. Pričeli so razumevati, da bolezni ne le ne smejo biti nikak povod za razpore, ampak nasprotno — povod za ljubezni polno medsebojno občevanje.

tega še samega sebe, pa je kmalu odpotoval v Nemčijo, ženi pa je obljubil, da ji bo iz Nemčije pošiljal, kar bo rabila za življenje; Janez Kmet namreč ni mogel vzeti družine seboj, ker ni zmagal tako velikih potnih stroškov. Žena čaka na prepotrebno podporo od svojega moža — nič. Kmalu pa je vsa obkorna pripovedovala, da je njen mož takoj po prihodu v Nemčijo smrtno nevarno obolen ter leži v bolnici; na bolniško posteljo ga je položila bolezen, ki si jo je nakopal v trboveljskem rudniku. Kaj bo z ubogim delavcem? Kaj bo z mnogoštevilno družino, če oče ne ozdravi? Na ti dve vprašanji naj nam odgovore tisti brezvestni ljudje, ki so s svojim brezobzirnim kapitalističnim pohlepom po dobičku pahili ubogo mnogoštevilno družino v tako obupno življenje! Ob tej pretresljivi nesreči Janeza Kmeta in njegove družine pa delavstvo in rudarje izven Trbovelj še posebej opozarjamo, naj nikar ne misli, da so v Trbovljah nebesa, ampak da je — ravno nasprotno!

— Ogenj. Na sladki gori pod Pečico se je 1. oktobra ob 11. dopoldne vnel škedenj Krum-paka, po domače Medveda, ki je popolnoma pogorel; pri hudem vetru se je vnela tudi njegova hiša, kakor tudi gospodarsko poslopje gospoda Marije Sebat ter vse z obilnimi pridelki, senom, slamo, stiskalnice i. dr. do tal pogorelo. Škoda je zelo velika, ker sta bila oba le nizko zavarovana za poslopja, za pridelek pa nič.

Vestnik organizacij.

Članom in članicam „Vzajemnosti“ se naznanja, da dobe v zvezi pisarni pri sodrugu Kocmurju kupone za znižano vstopnino k predstavam slovenskega gledališča. Osrednji odbor „Vzajemnosti“ v Ljubljani ima v četrtki 10. t. m. ob 8. zvečer v svoji pisarni izredno sejo. Odslek glasbene podružnice in osrednjega odbora „Vzajemnosti“, ki je bil izvoljen na zadnji seji, se vabi na sestanek jutri v sredo ob 8. zvečer v zvezi pisarni. **Govorniški tečaj.** Priglasence za ta tečaj se vabi na sestanek, ki bo v nedeljo 13. t. m. ob 3. popoldne v pisarni „Vzajemnosti“, Šelenburgova ulica 6, II. nadst.

Agitacijski sklad

dež. organizacije na Kranjskem.

III. izkaz:

Nabrali in vpsali so: Ljubljana: Kocmur Ivan 330 K, Michler Valentin 1 K, Stefan Rudolf 240 K. Skupaj 670 K. — Rok za prihodnji obračun je 15. oktober. Sodrugi, spominjajte se pri vsaki priliki agitacijskega sklada. Nabiralne pole se dobe pri blaginju delne organizacije sodrugu Stefanu Lepamerju, Ljubljana, Šelenburgova ulica 6, kateremu je obračunati tudi vse s polami in brez pol nabrane zneske.

Zadnje vesti.

PRED VOJNO NA BALKANU.

AKCIJA VELEVLAŠTI.

Kolektivna nota.

Dunaj, 8. oktobra. Velevlasti bodo kmalu edine o kolektivni akciji za ohranitev miru na Balkanu. Jutri bodo najbrže izročile velevlasti kolektivno noto Turčiji, če le že danes ne izbruhne vojna.

Avstrija in Poincaréjev predlog.

Pariz, 8. oktobra. Poincaré in Sasonov nadaljujeta s posvetom za korak, ki ga nameravajo storiti velevlasti v Turčiji. Z Dunaja so zahtevali neke malenkostne spremembe, ki sta jih Poincaré in Sasonov sprejela. Grof Berchtold je poslal pritrjevalni odgovor na francoski predlog, vendar je pa stavil zahtevo, da ostaneta sultanova suvereniteta in integriteta nedotaknjeni.

TURČIJA.

Okrožnica velevlastim.

Carigrad, 7. oktobra. Porta je poslala 2. 4. t. m. vsem velevlastim okrožnico. V prvi okrožnici pravi Turčija, da niso bile balkanske države upravičene k mobilizaciji. Druga okrožnica govori o neuspehu posredovanja velevlasti pri balkanskih državah. Turško prebivalstvo je pripravljeno, da odbije vsak napad na varnost in čast države. Položaj je nad vse resen. Ako bodo velevlasti predloge odlašale s svojim korakom, jih bodo dogodki prehiteli. Še enkrat opozarjamo na pretečo nevarnost in na potrebo, da se ta nevarnost odstrani. Končno izjavlja porta, naj nastopijo kakršnikoli dogodki, ona ni odgovorna zanje.

Vojni svet.

Carigrad, 8. oktobra. Pod predsedstvom velikega vezirja je zboroval vojni svet. Posvetovanja so se udeležili skoraj vsi generali in mornariški poveljniki. Vojni svet je sklenil, da vpokliče v službo nujne potrebe vse mornarice od 20 do 45 let a orožju.

Napadi na poslaništvo.

Carigrad, 8. oktobra. Diplomatični krogi so zelo vznemirjeni zaradi napadov na poslaništva balkanskih držav. Le srbskega in ruskega poslaništva ni napadla množica, ker je bila straža pripravljena ob najmanjšem nemiru streljati.

Grški parniki.

Carigrad, 8. oktobra. Mornariški minister je ukazal, da naj zasedejo grške parnike, ki so v tukajšnjem pristanišču po 4 oficirji in več mornarjev.

Reforme v evropskih vilajetih.

Carigrad, 8. oktobra. Veliki vezir je še pred osmimi dnevi izrazil proti avstrijsko-ogrskemu poslaniku Pallaviciniju, da je pripravljen udeležiti zakon iz l. 1880. in izvršiti reforme v evropskih vilajetih. Na svet avstrijskega in angleškega poslanika je nato veliki vezir po ministru za zunanje zadeve, Nordungianu, poslal zastopniku Francoske in Rusije izjavo, da bo sedanjí kabinet izvršil vse reforme v največjo zadovoljnost Evrope.

Carigrad, 8. oktobra. Vlada namerava začasno urediti razmere v evropskih vilajetih s provizoričnim zakonom na podlagi pogodbe iz l. 1880. Reforme bodo prinesle vsem turškim

narodnostim enake pravice. Senat bo najbrže odobril te reforme.

Mobilizacija.

Carigrad, 8. oktobra. Iz Londona je odšlo šest turških letalcev, ki so se izobraževali v letalnih šolah v Bristolu in Salisburyju.

Avstrija in Rusija.

Dunaj, 8. oktobra. Kakor vse kaže, se bo Poincaréjev posredovalni predlog izvršil na ta način, da bodo storile v Carigradu vse velevlasti razen Italije skupen korak, v balkanskih državah pa bodeta nastopili v imenu Evrope Avstro-Ogrska in Rusija.

Danes!

Dunaj, 8. oktobra. Velevlasti store skupni korak v balkanskih državah bržčas danes. Po francoskem predlogu bi bili smeli Avstro-Ogrska in Rusija storiti v vseh balkanskih državah skupen korak, Anglija pa je hotela varovati občutljivost Turčije in je ukrenila, da store v Carigradu vse velevlasti skupen korak razen Italije, v Sofiji, Belgradu in Cetinju pa izključno Avstro-Ogrska in Rusija.

Sasonov proti Bolgarom.

Pariz, 8. oktobra. »Figaro« priobčuje naslednjo izjavo Sasonova: Če bo porta ohranila dobre dispozicije, morda ne bo nemožno, da Bolgare pripravimo do razsodnosti. Bolgarske želje so pretirane in večinoma neizvedljive. V zahtevo, da doli Makedonija belgijskega ali švicarskega guvernerja, Turčija nikdar ne bo privolila in velevlasti se tudi ne bodo zavzele zanj. Ampak nič ne kaže, da hoče Bolgarija omeiti svoje zahteve. Velevlasti bodo vsekakor z vso energijo delale v tej smeri.

BOLGARIJA.

Mobilizacija.

Sofija, 8. oktobra. Rezervisti so prišli v tako velikem številu, da je vojna uprava morala sestaviti nov polk. Vojna uprava je poklicala skoraj vse moške od 20. do 45. leta.

Sobranje.

Sofija, 8. oktobra. Sobraanje je sprejelo ukaz o izjemnem stanju brez debate in soglasno. Pri debati o mobilizaciji je govoril proti le socialno demokratični zastopnik, zato je prišlo do precejšnjih nemirov. Sejo je bilo treba prekiniti. Zakonski načrt so sprejeli poslanci z vsemi glasovi proti glasu socialno demokratičnega poslana Sakizova. Tudi z vsemi drugimi zakonskimi načrti je bilo tako.

Nov bolgarski poslanik v Petrogradu.

Sofija, 8. oktobra. Bolgarski poslanik v Petrogradu, Paprikov, je odpoklican. Na njegovo mesto pojde doseđani naučni minister Bobčev kot izredni poslanik s posebno misijo. V diplomatičnih kragih pripisujejo tem izpremembam veliko važnost.

Pristanišče v Varni zaprto.

London, 8. oktobra. Iz Varne je dobilo ministristvo za zunanje zadeve naslednjo brzojavko: Vhod v pristanišče v Varno je zapravljen. Ladje se morajo ustavljati tri milje pred pristaniščem. Poročje je dovoljen le od osmih jutraj do šestih zvečer.

SRBIJA.

Socialna demokracija proti vojni.

Belgrad, 8. oktobra. Na seji skupščine je socialni demokrat Lapčević podal izjavo proti vojni s Turčijo. Izrekel se je za demokratično balkansko federacijo. Adresni načrt je bil nato sprejet z vsemi glasovi proti glasu socialnega demokrata.

Glavno srbsko taborišče.

Belgrad, 8. oktobra. Glavno taborišče srbske armade bo baje v Kragujevacu. Kralj bo odšel tja takoj, ko izbruhne vojna. Turški vojaški ataše je danes zapustil Belgrad.

ČRNA GORA.

Vojne priprave.

Solun, 8. oktobra. Črnogorci izboljšujejo že neprestano dva dni cesto, ki vodi iz Andrijeviča proti črnogorsko-turški meji. Celo žene in otroci pomagajo pri delu. V Andrijeviču je doslej šest bataljonov in dve bateriji.

GRŠKA.

Ugodni finančni položaj.

Atene, 7. oktobra. Finančni minister je izjavil, da je državni zaklad v sijajnem stanju. Grška bo lahko zadovoljila vse izredne zahteve ne da bi ji bilo treba prositi za kredit. V letu 1911. je bilo 10 milijonov prebitka.

Rezervisti.

Carigrad, 8. oktobra. Približno 3000 grških rezervistov je odpotovalo od tukaj v Atene. Tudi ostali grški podaniki zapuščajo mesto.

Kraljeva vrnitev.

Benetke, 7. oktobra. Včeraj proti deseti uri je došel grški kralj v Dunaj in se takoj podal na parnik »Amphitrite«. Popoldne je parnik vzlčil viharnemu vremenu odplul proti domovini.

POLOŽAJ.

Nič več nazaj!

Köln, 8. oktobra. Iz Sofije poročajo, da diplomatski pritisk ne bo uklonil volje bolgarske vlade. Nazaj se ne more! Velevlasti so prepovedale vmes. Diplomatični krogi na Balkanu nič več ne upajo na ohranitev miru.

Izjava bolgarskega kralja.

Pariz, 8. oktobra. Kralj Ferdinand se je izrazil, kakor poroča »Temps«: Ohranil bom mir, dokler morem, ne da se izpostavljam noži!

Nezadovoljni Srbi.

Belgrad, 8. oktobra. Poincaréjev predlog in reformni program Turčije tu nista zadovoljila. Srbija baje ne zasede sandžaka, ker je, da Avstrija ne dovoli.

Sir Grey o balkanskem položaju.

London, 8. oktobra. Včeraj se je sešla angleška zbornica na sejo. Tajnik za zunanje zadeve sir Grey je opozarjal, da je položaj skrajno kritičen. Med velevlastmi je vroča želja, da ohranijo mir. Po njegovem trdnem prepričanju je jamstvo, da se nobena evropska država ne bo potegnila v vojno, če že izbruhne vojna na Balkanu.

AVSTRIJSKA DELEGACIJA.

Plenarna seja.

Dunaj, 8. oktobra. Avstrijska delegacija je imela včeraj zvečer pod Dobernigovim predsedstvom plenarno sejo, na kateri se je obravnavalo poročilo vnanjega odseka o proračunu vnanjega ministristva.

Poročevalec marki Barquehem je povdarjal, da še ni izginilo zadnje upanje na pomirjenje na Balkanu.

Delegat Čingrija je želel boljših stikov med Avstrijo in Rusijo.

Delegat dr. Baernreither je izjavil, da moramo do zadnjega trenutka z največjim povdarkom podpirati vsa mirovna prizadevanja na Balkanu.

Delegat dr. Ellenbogen (soc. dem.): Ker gospodujoči razred v Turčiji še danes zastopa federalizem, izkoriščanje in zatiranje slovan-skih kmetov, ne moremo stati na strani Turčije. Seceda so motivi, ki se jih balkanski narodi zavedajo in se dajo voditi od njih, vse drugačni. Ti motivi merijo na osvojitve zemlje in zategadelj so nam razumljive turške represalije. Balkanski narodi zagrešujejo zločin, ker povzročajo vojno nevarnost; največja krivda pri balkanskih nemirih pa pade na velevlasti. Če bi se ne bil italijanski kapitalizem lotil Tripolisa, tedaj bi nikdar ne imele balkanske države poguma za sedanje postopanje. Enaka krivda zadene Rusijo, ki porablja to priliko, da zakrije svoj osvojevalni pohlep na Balkanu. Rusija je danes za mir, ker je njena na mandžurskih bojiščih tepena armada še slabotna. Tudi Avstrija nima pravice, da igra vlogo balkanske osvoboditeljke, dokler se velikemu delu njenih ljudstev odtegujejo zajamčene pravice in dokler more biti na površju režim Tisza-Lukacs. Vnanji minister bi imel dolžnost, da na merodajnem mestu opozori na to, kako skrajno neugodno vplivajo take stvari na našo vnanjo politiko. Govornik upa, da je velevlastim resno do ohranitve miru. Ostro očita krščanskim socialcem, da hujskajo na vojno. Prva naloga naše balkanske politike bo odstranitev agrarn. vpliva v Avstriji. Srbom se ne smejo odtegniti vse možnosti, da prodajo poljske pridelke, ki jih ne rabijo. Balkanskim narodom želimo ojačenje in doseganje njihovih ciljev, ne moremo pa dovoliti, da se prelije le ena kaplja krvi avstrijskega vojaka za to. Govornik protestira proti nameram, kalečim mir, najsi pridejo od katerekoli strani.

Delegat knez Schwarzenberg izjavlja v imenu gospodarske zbornice, da bo ta podpirala politiko vnanjega ministra.

Delegat Wassilko želi od vnanjega ministra pojasniti o ruski poskusni mobilizaciji.

Vnanji minister grof Berchtold pravi, da se zaradi ruske mobilizacije ni treba vznemirjati, ker se je nameravala že letošnjo spomlad. Opozarja na sedanje skupno postopanje Avstro-Ogrske in Rusije.

Seja se prekine; prihodnja seja danes dopoldne.

Moloh se zopet oglaš.

Dunaj, 8. oktobra. Vojna uprava namerava zahtevati 200 do 250 milijonov za »izpopolnitev armade«.

IZ DRŽAVNEGA ZBORA.

Seja starejšinstva.

Dunaj, 8. oktobra. Pod predsedstvom dr. Sylvestra se je sešlo včeraj starejšinstvo državnega zbora na posvetovanje, katerega sta se udeležila tudi ministrski predsednik in finančni minister. Na predlog dr. Sylvestra je starejšinstvo sklenilo, da bo prihodnja seja državnega zbora v torek 23. t. m. ob 11. dopoldne z nadaljevanjem zadnjega dnevnega reda, to je drugega branja epidemijskega zakona. Potem bo prvo branje državnega proračuna. Na dnevi red ustegejo priti tudi razne protestirane volitve. Poslanec dr. Steinwender je obžaloval, da še vedno ne pride na dnevi red finančna reforma in da zopet ne bo rednega proračuna, ampak samo provizorij. Poslanec Daszynski in Seitz sta izrekla, da toliko časa ni misliti na finančno reformo, dokler ne dobi deželni zbor splošne volilne pravice. Ministrski predsednik grof Stürgkh polemizira proti obema govornikoma in izjavi, da se s sestanku obedeve delegaciji najbrže 4. novembra v Budimpešti. Poslanec dr. Korošec izjavi, da se z ozirom na nerazjasnjen položaj na jugu države ne more definitivno izraziti o delovnem programu državnega zbora, ampak ga vzame samo na znanje.

SENZACIONALNA ARETACIJA.

Zagreb, 8. oktobra. V zvezi s sodno preiskavo proti falitni zavarovalnici »Balkan« so prišli tukajšnjega znanega odvjetnika in pravaškega politika dr. Aleksandra Horvata, aretacija je zbudila veliko senzacijo, tem bolj, ker ne vedo natančnih vzrokov, zakaj se je zgodila. Po poročilu uradnega lista je dr. Horvat baje osumljen, da je zagrešil razne manipulacije hudodelstva goljufije.

ZIMA.

Liberec, 7. oktobra. V Krkonoših je že zima. Mraz je, kakor v najhujši zimi. Toplomer kaže 10:2 pod ničlo.

RUDNIŠKA NEZGODA V BOCHUMU.

Bochum, 8. oktobra. V rovu št. 2 je zasulo štiri rudarje. Dva so rešili. Rešeno moštvo dela naporno, da bi dobilo še ostala dva rudarja.

SESTANEK GROFA BERCHTOLDA S SAN GIULIANOM.

Milan, 7. oktobra. »Secolo« poroča iz Pave: Avstrijski zunanji minister grof Berchtold se bodoči teden tu pričakuje. V »Grand-hotelu« so že naročene sobe za grofa Berchtolda in za ministrskega predsednika Giolittija.

MIROVNA POGAJANJA.

Pariz, 8. oktobra. Z vso gotovostjo se leži ko trdi, da je sklep miru zagotovljen, da so mirovna pogajanja v Duchyju v principu že dogovorjena. Najbrže bodo že danes podpisali mirovno pogodbo.

ELEKTRIČEN TOK UBIL PROFESORJA IN NJEGOVO ŽENO.

Rim, 7. oktobra. V Castellmare so našli mrtva v postelji profesorja Polacchija in njegovo ženo. Poleg okna profesorjevega stanovanja je izpeljana žica za električno razsvetljavo, ki se je utrgala in padla na posteljo. Električen tok je ubil Polacchija in njegovo ženo.

POLICIJSKI ŠKANDAL V NOVM YORKU.

Glavna priča umorjena.

Novi York, 7. oktobra. Jack Zelig, ki je po naročilu policijskega lajtnanta Beckerja najel Rosenthalove morilce, je bil sinoči na cestni železnici ustreljen. Ustrelil ga je neki Davidsohn, ki trdi, da je storil dejanje za to, ker ga je Zelig oropal. Zelig bi bil glavna priča pri obravnavi zaradi Rosenthalovega umora. Obravnava se je pričela danes. Državnemu pravdniku je še včeraj zatrjeval igralec Rose, da bodo Zeliga odstranili, ker se boje njegove izpovedi. Pri Zeligu so našli okrvavljena pisma Rosenthalovih dozdevnih morilcev.

PREDSEDNIK MEDPARLAMENTARNE UNIJE UMRL.

Bruselj, 8. oktobra. Državni minister August Beernaert, predsednik medparlamentarne unije, je umrl včeraj v Luzernu, star 84 let.

ALBANIJA.

Solun, 8. oktobra. K Essah paši so prišli štirje voditelji Malisorov in so mu zagotavljali, da so Malisori vdani vladi in da žele konec vseh krvavih pobojev. Essah paša je nadaljeval svojo pot proti Skutaru.

STAVKA ŽELEZNIČARJEV NA ŠPANSKEM.

Madrid, 8. oktobra. Ministrski predsednik Canalejas je obljubil železničarjem, da bo predložil v zbornici načrt za zvišanje plač in skrajšanje delovnega časa. Zato je stavkovni odbor sklenil, da preneha s stavko do zasedanja zbornice.

PERZIJA.

Zmaga vladnih čet.

Teheran, 8. oktobra. Vladne čete so popolnoma zmagale nad uporniki. Uporniki so izgubili nad 300 mrtvih in ranjenih, 150 mož je bilo vjetih; izgube vladnih čet so neznatne.

Novice.

* Ropar v ženski obleki. Iz Monakovega poročajo: K juvelirju Walterju je prišla neka dama, ki si je dala predložiti več dragocenega lišpa. Ko se je juvelir obrnil, ga je dama večkrat udarila s težkim kladivom po glavi. Walter je klical na pomoč, nakar je prišlo več policistov, ki so damo aretirali. Na policiji se je izkazalo, da je dama preoblečen moški.

* Usoda moža sufragetke. Mme. Whilsova, angleška sufragetka, je zelo bogata. Razentega je pa še doktorska medicina in izvršuje zdravniško prakso. Davčni urad je brezuspešno zahteval od nje, naj plača davek. Rekla je, da bo takrat plačala, kadar dobi volilno pravico. Toda davčni urad se je pa obrnil na njene soproga, ki je pa reven kakor cerkvena miš. In ker gospa Whilsova ni hotela plačati predpisane davka — so zaprli njenega soproga. Siromak sleherni dan piše svoji ženi, naj ga reši iz zaporu, toda navdušena sufragetka se ne da omehčati. In tako bo ubogi Whilse čakal in čakal...

* Oklofutani korni komandant. Proti podpolkovniku Härtli, ki se je imel te dni pred vojaškim sodiščem zagovarjati zaradi kršitve službene tajnosti, je postopal tudi častni sod. Častni sod je zboroval v budimpeštanskem oficirskem kazinu pod predsedstvom komandanta četrte kavalerijske brigade, generalnega majorja barona Puteanija. Podpolkovnik je imenoval nekega v Budimpešti stacioniranega podpolkovnika za svojega zagovornika. Major-advitor dr. Pridaika je predložil vse akte Härtlov afere. Po prečitaniu obsežnega materiala in priloženih častniških člankov je bil Härtli zaslisan. Častni sod je imel razjasniti sledeča vprašanja: 1. Ali se je znani atentat — (Härtlov čerka je, kakor znano, oklofutala kornega komandanta, ki je preganjal njenega očeta) — izvršil z vednostjo in z odobravanjem podpolkovnika? 2. Ali se je to zgodilo na njegovo prigovarjanje? 3. Ali je, če je tudi samo iz govorice ali pa iz posameznih opazk svoje hčerke vedel za nameravani atentat, storil potrebne korake, da bi preprečil ta škandal? Po zaslišanju je imel zagovornik poluren govor. Sodba častnega sode se bo Härtlu sporočila pismenim putem. Bistveni del sodbe, kolikor je že znana, konstatira, da Härtli ni nič vedel o nameravanem atentatu svoje hčerke, da tudi ni mogel kaj vedeti o njem, ker atentat ni bil pripravljen, temveč je bil čin hipne razburjenosti.

* Roparski napad. Iz Berolina poročajo: V stanovanju bogate vdove Rozalije Michaelis je nekdo predvčerajšnjem opoldne dvakrat telefonično vprašal, je-li gospa Michaelis doma, kar je njena služkinja zanikala. Kmalu nato je prišel neki moški z uradno čepico telefonskih nastavljenec na glavi ter zahteval, naj se mu odpre stanovanje, da popravi telefon. Dozdevni poštni sluga je napadel služkinjo ter jo zvezal na rokah in nogah. Med bojem je vlomilec izgubil nepravo brado. Ko se je gospa Michaelis

ki je največji slovanski zavarovalni zavod v Avstriji, se najtopleje priporoča ter vabi p. n. slovensko občinstvo, da sklepa zavarovalne dne pogoje in prikladne načine za zavarovanje življenja. Njeni tarifi za čist dobiček svojim članom, Življenske police banke „Slavija“ so ne- nava k narodnim dobrodelnim namenom in stremi za izboljšanje in o- varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življen- skih in pokojninskih pogojev, kar je dokazila raznošila, draga, volje in poštenje prosto